

BOSHLANG'ICH SINFLARDA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Normurodova Saodat Musurmon qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy asoslari va amaliy usullari tahlil qilinadi. Ijodiy fikrlash bolalarda mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni hal etish, va yangi g'oyalarni ilgari surish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Boshlang'ich sinf yoshida ijodiy faoliyat bolalarning tafakkuri va qiziqishlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun o'yin usullari, loyihaviy ta'lim, interaktiv mashg'ulotlar, hamda san'at va texnologiyalardan foydalanish kabi samarali metodlar haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ijodiy fikrlash, mustaqil tafakkur, innovatsion metodlar, o'yinli ta'lim, loyihaviy yondashuv, interaktiv mashg'ulotlar, tafakkurni rivojlantirish.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkuri, muammolarni hal qilish qobiliyatlari, va yangi g'oyalarni yaratish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Ushbu yoshda o'quvchilarning qiziqishini oshiradigan, ularni ijodiy faoliyatga jalb etadigan metodlardan foydalanish muhimdir.

Bir qancha olim va tadqiqotchilar boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirishni turli metod va pedagogik yondashuvlar orqali o'rganib chiqdilar: Ismoilov M.K. va Ro'ziyeva J.B.lar boshlang'ich sinf o'quvchilarida didaktik o'yinlar, nostandart dars formatlari va boshqa innovatsion yondashuvlarni o'zida mujassamlashtirgan holda ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muhimligini ta'kidladilar. Ular har tomonlama barkamol, barkamol shaxsni shakllantirishda boshlang'ich ta'limning asosiy rolini ta'kidlaydilar. Kenjaboyeva N.M. boshlang'ich sinflarda ijodiy fikrlashni oshirish strategiyalarini muhokama qiladi. U talabalarda muammoni hal qilish va moslashish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun motivatsiya va ijodiy vazifalarni birlashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Ijodiy fikrlash o'quvchilarga bilimlarni real hayot sharoitlarida samarali qo'llash imkonini beradigan asosiy omil sifatida qaraladi [54] . Baydjanov B.X. va Quziyeva N.X. fikrlashda yangilik va moslashuvchanlikni rag'batlantiradigan fanlararo yondashuvlar va usullarni joriy etish orqali tasavvur va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga e'tibor qaratish. Bu usullar qiziqarli va interaktiv ta'lim muhitini yaratishga, o'quvchilarning o'quv jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan [53] . Ushbu tadqiqotlar bolalarda erta yoshdan boshlab ijodkorlikni tarbiyalash uchun aqliy hujum, muammoli vazifalarni hal qilish va ijodiy mashqlar kabi innovatsion usullarni integratsiyalash muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu usullarga ustuvor ahamiyat berish orqali o'qituvchilar talabalarni murakkab qiyinchiliklarga yaxshiroq tayyorlashlari va umrbod ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan samarali metodlar

1. O'yin usullari

- O'yin o'ynash orqali o'quvchilarni ijodiy fikrlashga rag'batlantirish mumkin. Masalan, "**Narsalarni qayta ixtiro qilish**" kabi o'yinlarda o'quvchilar oddiy buyumlar uchun yangi qo'llanish imkoniyatlarini taklif etadi.
- **Rolli o'yinlar** orqali o'quvchilarga muayyan vaziyatlarni mustaqil hal qilish imkoniyati beriladi.

2. Loyiha asosidagi ta'lim

• Loyihaviy faoliyat o'quvchilarning mustaqil ishlashini va ijodiy yondashuvini shakllantiradi. Masalan, "Ertak yozish va sahnalashtirish" loyihasi o'quvchilarni ham ijodiy yozuv, ham san'at orqali fikrlashga undaydi.

3. San'at va dizayn faoliyati

• Rasm chizish, haykaltaroshlik, yoki qo'l mehnati mashg'ulotlari orqali o'quvchilarga ijodiy erkinlik beriladi. Bu jarayonlar tasavvurni oshiradi va yangi fikrlarni ilgari surishga yordam beradi.

4. Muammolarni yechishga qaratilgan mashqlar

• "Aql hujumi" usuli yordamida o'quvchilar bir muammoni hal qilish uchun o'z g'oyalarni bildiradilar va guruhda muhokama qiladilar.

• **Masala asosida o'qitish (PBL - Problem-Based Learning)** usulida o'quvchilar hayotiy vaziyatlarda yuzaga keladigan muammolarni tahlil qilishni o'rganadilar.

5. Fantastik savollardan foydalanish

• O'quvchilardan "Agar dunyoda tortishish kuchi bo'lmasa nima bo'lardi?" yoki "Agar o'zgalarga ko'rinmas bo'lsangiz, qanday foyda keltirgan bo'lardingiz?" kabi savollarga javob topishni so'rash orqali ularning tasavvurlari va ijodiy tafakkuri rag'batlantiriladi.

6. Interaktiv o'quv vositalaridan foydalanish

• Elektron platformalar va multimedia vositalari o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Masalan, raqamli hikoya yaratish dasturlari yoki onlayn mantiqiy o'yinlar ijodiy fikrlashga ta'sir qiladi.

7. She'r va hikoyalar orqali ilhomlantirish

• She'rlar, ertaklar yoki hikoyalardan o'quvchilarga biror narsani davom ettirish yoki yangisini yaratishni taklif qilish bolalarda ijodiy yondashuvni rivojlantiradi.

8. Atrof-muhitni kuzatish

• Tabiatni o'rganish va kuzatish mashg'ulotlari o'quvchilarning diqqatini tortadi va ularga yangi g'oyalarni shakllantirishga yordam beradi.

Amalga Oshirish Bosqichlari

1. **Dars rejasini tayyorlash:** Darslarni ijodiy faoliyatga moslashtirish.

2. **Qiziqishni rag'batlantirish:** Qiziqarli savollar va mashg'ulotlar orqali o'quvchilarni jalb qilish.

3. **Natijalarni baholash:** O'quvchilarning ijodiy yondashuv va fikrlash usullarini rivojlanganlik darajasiga qarab baholash.

Ijodiy fikrlash – bu mavjud bilimlar va tajribalar asosida yangi, original g'oyalar yaratish, muammolarga noodatiy yechimlar topish va o'z fikrlarini kutilmagan yo'llar bilan ifoda etish qobiliyatidir. Bu jarayon insonning intellektual, tasavvuriy, va ijodiy imkoniyatlarini uyg'unlashtiradi.

Ijodiy fikrlashning asosiy xususiyatlari:

Innovatsion yondashuv – yangi g'oyalarni ilgari surish va odatiy usullardan farqli yo'llarni topish.

Muammolarni noodatiy hal qilish – mavjud qiyinchiliklarga kreativ yechim topish.

O'zgacha fikrlash qobiliyati – kutilmagan savollar va masalalar ustida original qarorlar qabul qilish.

Tasavvurni kengaytirish – reallikni turli nuqtai nazarlardan ko'rish va baholash.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish turli mashqlar, loyihalar, va interaktiv faoliyatlar orqali amalga oshiriladi. Bu ko'nikma bolalarda mustaqillikni oshirish, turli hayotiy vaziyatlarda muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi.

Xulosa. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish bolalarning nafaqat ta'limdagi, balki kelajakdagi hayotiy muvaffaqiyatlarini ham ta'minlaydi. Ushbu metodlar orqali o'quvchilarni mustaqil va ijodiy fikrlovchi shaxslar sifatida tarbiyalash mumkin. Boshlang'ich ta'limda bu yondashuvni amaliyotga joriy etish, o'qituvchilarning o'z pedagogik faoliyatida muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ismailov M.K., Ro'ziyeva J.B. O'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda didaktik o'yinlarning o'rni // Ta'lim va tarbiya jarayoni: zamonaviy yondashuvlar. – Toshkent, 2023. – B. 45–52.

2. Kenjaboyeva N.M. Boshlang'ich sinf darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish // Fan, ta'lim, madaniyat va innovatsiya jurnali. – 2024. – № 3(7). – B. 161–164. – Manba

3. Baydjanov B.X., Quziyeva N.X. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish orqali ijodiy fikrlashni shakllantirish // Pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta'lim. – Toshkent: Innovatsion ta'lim markazi, 2022. – B. 33–

4. Mirziyoyeva M.T. Boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari // O'zbekiston pedagogik jurnali. – 2023. – № 5. – B. 20–27.

5. Umarov A.A. Boshlang'ich sinflarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish metodlari // Ta'lim va fan sohasidagi zamonaviy tendensiyalar. – Toshkent, 2022. – B. 18–24.

6. Asqarova N.R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida o'quvchilarning ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish // Ta'lim va rivojlanish. – 2023. – № 8. – B. 42–48.